

‘Ik ga naar de freakshow van mijn leven!’ en met een welgemeend ‘Jawadde, kunst!’ zijn zij dan weer weg (*lacht*). Maar er zijn ook mensen die hier dan uren blijven rondhangen en jeugdverhalen beginnen te vertellen over een varkensstal of over kunstcircuits in Lissabon. Ik noem nu vrij anekdotisch maar die enkele dingen op. Dat is zoeken naar hoe je kunst kan delen met een publiek, waarbij het niet zozeer gaat over publieksaantallen, maar wel over de kwaliteiten van een publiek – en we bedoelen hiermee niet de kwaliteit van één bepaald publiek – terwijl je termen als participatie en sociale mix naast je neerlegt. Ik denk dat dit eigenlijk onze taak is: opnieuw aanknopen bij een soort openbaarheid.

Het Kunstencentrum: een instituut?

OPSOMER: Een instituut houdt zich bezig met bestaande dingen of werkt dingen af. Een kunstencentrum is in de podiumkunsten ook een instituut geworden. Als wij onszelf moeten definiëren is het procesmatige voor ons veel belangrijker, zodat wij als instituut tegelijkertijd ook een non-instituut zijn. *Instituut voor Ondervinding*, dat zou nog kunnen. Voor volgend seizoen hebben we plannen om met Jacob Wren een project met als titel *Institute of Optimism* op te starten. Ik heb babbels gehad met Tim Etchells over *Institute of Failure*. *Failure*, optimisme, ondervinding, openbaar onderzoek zijn woorden die heel sterk uitdrukking geven aan processen. In het onderzoek, en niet alleen in artistiek onderzoek, kan het belangrijk zijn te vertrekken vanuit de openbaarheid. En vanuit de ondervinding dat je de dingen niet alleen laat gebeuren vanuit een openbaarheid buiten jezelf: het is ook een lichamenlijk proces dat zich voltrekt. Als je die vier naast elkaar zet krijg je meteen een andersoortig idee van een kunstencentrum, meer een proces dan een instituut.

DON VERBOVEN: En tegelijkertijd gaat het om het zoeken naar methodieken om processen kenbaar te maken, want het delen met een publiek is in zo’n ‘instituut’ wel extra belangrijk. Het is niet omdat er geen gewone producten zijn, dat je dat niet kan communiceren met een publiek.

OPSOMER: Het is vooral een zoektocht naar een veelheid van kwaliteiten, binnenshuis en ook buitenshuis. Om geen misverstanden te creëren: veelheid is geen multiculturalisme van dingen naast mekaar vanuit een of ander liberaal tolerantiebegrip of zo. Het gaat om

overleven en proberen wegen te zoeken om te overleven buiten de grote mobilisering van de economie in deze tijd. Niet dat je je daaraan onttrekt, maar je kan proberen modellen te ontwikkelen zoals *Institute of Failure*. Ik druk me nu niet zo goed uit, maar het gaat eigenlijk over het proces dat mensen willen ondergaan, en waarvoor ze willen vechten. En dat heeft dan weer alles te maken met overlevingskunst.

Proces en product

OPSOMER: Iedereen werkt dit seizoen gedurende een tijdsblok heel intensief aan zijn onderzoek, en dat wordt ook getoond op het einde van dat blok. Eigenlijk wordt hierin het procédé van de *State of Waste* van het eind van vorig seizoen doorgetrokken, maar geïntensifieerd. Na elk blok sta je een stap verder, waardoor je elke keer ook iets meer kan tonen. Je bouwt bij wijze van spreken op basis van het onderzoek telkens een klein kunstencentrum uit dat zo een heel nauwe band smeedt met het publiek, het onderzoek, de presentatie. Je zou kunnen zeggen: de ondervinding, het openbaar onderzoek, het optimisme programmeren het kunstencentrum en naarmate die beweging zich verderzet en sterker wordt, wordt de terugslag op de zaal van het Nieuwpoorttheater ook groter en sterker. Dat is echter een langzaam proces.

Als we een balans opmaken van vorig jaar, dan zie je dat je het eerste jaar nodig hebt om die overgang te maken, om die breuk langzaam te maken. Mentale structuren kunnen heel weerbarstig zijn. Men zal in het Nieuwpoorttheater toch nog altijd een paar seizoenen lang binnen de gekende kaders ‘goede’ voorstellingen verwachten. Vandaar dat we de Visserij nodig hebben als onderzoekslaboratorium, want het vraagt tijd om geleidelijk aan het kunstencentrum, zeker aan de theaterzaal, een andere inhoud te geven. Het werkt misschien verwarrend dat ik Visserij en zaal zo van elkaar scheid, maar de dingen die we in de Visserij ontwikkelen staan nog een stap vóór een voorstelling, staan dus nog volop in dat proces. We presenteren er brokstukken die in het onderzoeksproces nog niet eens een stadium van globaliteit of eenheid bereikt hebben, maar waar een publiek wel al kan op ingrijpen. De grote uitdaging is om er binnen een aantal jaren voor te zorgen dat wat er in de zaal gebeurt op één of andere manier besmet wordt door materiaal uit de Visserij.

VERBOVEN: De *State of Waste* was in dat opzicht een soort van precedent waar we ook veel uit geleerd hebben. Maar het was op een bepaald moment ook nodig om dingen te

toetsen, om te kijken hoe ver je kan gaan. De *State of Waste* was eigenlijk vrij extreem.

State of Waste

ETCETERA: Ik kwam vorig jaar op de *State of Waste* binnen en was totaal in de war. ‘Tiens, wat is dat hier nu? Er is iets bezig, ja... oké, ze zijn bezig.’ Het was een zaterdagmiddag, zo rond vijf uur, vermoedelijk toevallig op een dood moment, maar ik zag wel een aantal teksten en beelden ophangen en ik zag restanten van dingen. Hoe kan ik mij daar als publiek tegenover verhouden? Dat is heel moeilijk: wat je ziet is geen *work in progress*, is geen toonmoment. Het probleem is niet dat de voorstelling niet af is, er is nog helemaal geen voorstelling, er is een soort concept, misschien is er zelfs nog geen concept, zitten de mensen gewoon aan hun keukentafel na te denken over het concept. Je komt op zo’n vreemde momenten in die processen terecht. Terwijl je gewoon bent een soort product gepresenteerd te krijgen, waar je een ticket voor betaalt. Het probleem is dat zo’n setting je als publiek voor een groot stuk ook buitensluit. Je bent geneigd op straat te blijven en naar de etalage te kijken, naar de teksten die voor het raam hangen en zo eens van op afstand te kijken: ‘Ah ja, er is iets binnen.’ Maar hoe kan ik binnen geraken?

OPSOMER: Voor alle duidelijkheid: we hebben het nu bewust niet over de theaterzaal, maar over de Visserij. Ofwel maak je producten die wij en onze gemeenschap gewoon zijn te beschouwen als een aanvaardbaar product, een voorstelling. Ofwel zoek je vanuit de artistieke kernprocessen naar andersoortige producten. Ik denk dat het woord ‘feest’ nogal belangrijk is voor ons, vandaar de reeks *Potlach Party* dit jaar. Ook de *State of Waste* kon je beschouwen als een opendeurdag, een uitnodiging tot het feest. Maar een feest vier je vanuit een aantal spelregels. Bij de *State of Waste* kregen kunstenaars voor 24 uur het gebruik van het huis, uitgaande van een lijst met spelregels. Iedere kunstenaar heeft met die regels gespeeld en heeft een feestje gebouwd op zijn eigen manier. *State of Waste* betekende: ‘Je kan niet meer terug, nu beginnen we eraan.’ Het was een soort ritueel begin, eerder dan een tonen. De verschillende *Potlach Parties* dit seizoen zijn eigenlijk telkens stappen in het proces dat vorig jaar gestart is, en waar opnieuw in de vorm van een feest dingen getoond worden, waar mensen zich op lichamenlijke, zintuiglijke en ook intellectuele wijze kunnen verhouden tot dat proces.